

DE TROPISCHE NATUUR

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCH-INDISCHE NATUURHISTORISCHE VEREENIGING

Tijdelijk onder redactie van Dr D. F. van Slooten (Herbarium, Buitenzorg), aan wien alle stukken het tijdschrift betreffende te richten zijn.

Hoofdbestuur der Vereeniging: Dr D. F. van Slooten, Voorzitter (Herbarium te Buitenzorg), Dr J. H. Coert, Onder-voorzitter (Djimertoweg 22, Soerabaja), Mej. C. J. van Schoonneveldt, Secretaresse-Penningmeesteres (van Heutszboulevard 12, Batavia - C.), M. A. Lieftinck, Secretaris-redacteur
van het tijdschrift (met verlof).

Abonnementsprijs voor niet-leden der Ned.-Indische Natuurhistorische Vereeniging f 7.—

IETS OVER TRIMERESURUS WAGLERI

Aan *Trimeresurus wagleri* schrijft de Minangkabauer een rijkdom en geluk-aanbrengend vermogen toe. Deze boomadder, door hem oelar tjinto mani genoemd, wordt in de Padangsche Bovenlanden dan ook algemeen geëerd, echter ook niet minder gevreesd om haar giftigheid. De noordelijke burenen van den Minangkabauer, de Bataks en de Atjehers, kennen haar deze bovennatuurlijke kracht niet toe en vereeren haar derhalve ook niet.

Overdag treft men *Trimeresurus* gewoonlijk in de boomen aan. Daar ligt ze te slapen, verborgen in het gebladerte, in elkaar gekronkeld, soms heel hoog in de boomen, doch ook wel laag in het struikgewas. Haar aanwezigheid in de koffiestruiken is b.v. in de Bataklanden en in Atjeh berucht.

Zij heeft de gewoonte om soms zeer langen tijd onbeweeglijk op denzelfden tak te blijven liggen. Plotseling is zij echter verdwenen. Inlandsche waarnemers meenen, dat zij wel een maand en meer niet van plaats verandert. Inderdaad is deze waarneming ten deele juist. Wanneer de slang gegeten heeft, blijft zij soms twee weken en meer onbeweeglijk op dezelfde plaats vegeteeren.

Aan deze eigenschap heeft zij haar Batakschen naam oelok saboelan (één-maands-slang) te danken. Omdat zij langen tijd als een korfje gevlochten op dezelfde plek blijft liggen, noemt de Batak haar ook oelok raga raga (oelok = slang, raga raga = korf).

De Atjeher vindt haar kort leelijk zwart staartje, dat op een dooden twijg gelijk, blijkbaar een typisch kenmerk. Vandaar dat zij in Atjeh oelar mati ikoer genoemd wordt: de slang met de afgestorven staart.

Van tijd tot tijd wordt *Tr. wagleri* aangetroffen op menschenlijke erven. Zij ligt dan opgerold verscholen in de takken van de struiken in de levende pagars of in de lage vruchtboomen, soms ook in de bloemen op de perken. Het zijn gewoonlijk de kleine vogeltjes, die haar aanwezigheid het eerst opmerken en oogenblikkelijk daarop alarm slaan. Op dit alarmsein komen talloze vogels aangevlogen: honingzuigertjes, boeroeng's tjabe, roodborstjes, zelfs de grootere kapodang, moerai, sala goenting en tjeloektjoek. Allen en alles slaan alarm, ieder „zooals het gebekt” is.

Het is meestal dit vogelen-rumoer, dat de aandacht van den mensch trekt, waardoor ook hij de slang ontdekt, die anders geheel aan zijn waarneming zou zijn ontgaan.

Een heele vergadering van vogels, soms wel vijftig stuks, van diverse pluimage, omringt de rustende *Trimeresurus*. Precies als bij een menschelijk opstootje op straat schreeuwt, praat en scheldt „men” door elkaar. Enkele brutaaltjes doen pogingen om de slang te pikken of in het voorbijvliegen met de vleugeltjes te slaan. Andere, die moe gescholden en geschreeuwd zijn, zitten op een veiligen afstand, een deuntje fluitend, toilet te maken.

Eigenaardig is, dat de rijstvogeltjes, de groene duif, en de turtur en ook onze musschen bij dergelijke „opstootjes” nooit betrokken zijn!

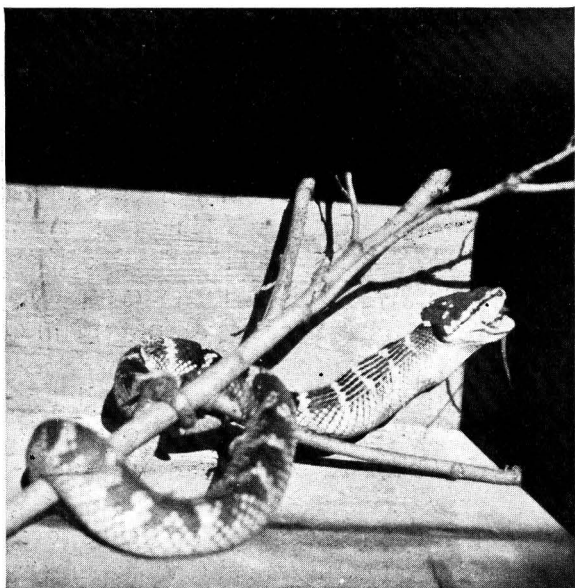

Fig. 1. *Trimeresurus wagleri* bezig met het inslikken van een rat. De staart van de rat hangt nog uit den bek van de slang.
[foto v. d. schr.]

De slang trekt zich hoegenaamd niets aan van dat gejuw en gescheld. Zij hoort die geluiden natuurlijk niet, daar zij immers niet over een ontwikkeld gehoororgaan beschikt, al is het aan geen twijfel onderhevig, dat zij de geluiden wel op de een of andere manier waarneemt.

Schijnbaar onbeweeglijk ligt zij op haar tak. Met haar venijnigen adderblik, de tong onophoudelijk trillend uitgestoken, kijkt zij naar het opstootje, waarvan zij het middelpunt vormt. Nu en dan hapt zij naar de haar pikkende of slaande rustverstoorders.

Als de vergadering moe geschreeuwd en moe gescholden is, wordt de zitting opgeheven. Eén voor één vliegen de vogels weg. Ten slotte is de slang weer geheel alleen. Tot plots een nieuwe honingzuiger of een andere vogel haar ontdekt en

opnieuw alarm slaat. Weer komen vele, doch niet alle vogels op dit alarm af. De geschiedenis begint van voren af aan en eindigt precies op dezelfde wijze.

Hoe geheel anders verklaart de Minangkabauer dit opstootje. Volgens hem is de satih (heiligheid) van de oelar tjinto mani de oorzaak van de aanwezigheid dier vogels. Al die vogels zouden de heilige slang eten komen brengen. De één zou een pitje, de andere een bilalang (sprinkhaan), weer een andere een rups brengen. Precies dus als een gezelschap geloovigen, dat offerandes in den vorm van eetwaren aan een heiligen kluizenaar komt aanbieden.

De Minangkabauer zal *Trimeresurus* dan ook nooit doden. Integendeel! Hij brengt de slang naar huis en bestrooit haar met beras (korrels gepelde rijst), die haar tot voedsel moeten dienen.

Trimeresurus leeft echter van ratten en misschien ook van badjings (klapper-eekhoorns), met groote waarschijnlijkheid niet van vogels, en zeker niet van beras. Zij leidt een nachtelijk leven. 's Nachts verlaat zij den slaapboom, om op den

grond haar voedsel te zoeken: een achttal beetgevalen, alle in den nacht, waarbij de doodgeslagen slangen als corpora delicti werden meegebracht, wijzen hierop. Bij het wijken van het nachtelijk duister klimt de slang weer in een boom of struik. Wordt zij op een erf door het daglicht overvallen, dan klimt ze dáár in een struik. Men treft *Trimeresurus* dan ook wel eens op de erven aan.

Het is een eierlevendbarende boomadder. Sectie-bevindingen bevestigen de verwachting, dat bij elke „baring” ettelijke, tot zelfs meer dan een twintigtal jonge *Trimeresurus*-jes ter wereld komen.

Waar en hoe heeft deze „bevalling” plaats? In de boomen of op den grond? In 1933 is steller dezès in de gelegenheid geweest tot twee maal toe een „massageboorte” van *Lachesis*-jes bij te wonen, niet van een vijfeling alleen, doch in één geval van een 23-ling, en in het andere van een 9-ling slechts.

Sinds eenigen tijd lagen, elk in een ruim hok van $50 \times 50 \times 90$ cm, voorzien van een glazen ruit, twee dikgebuikte exemplaren van *Trimeresurus*. Overdag lagen ze in eengestrengeld boven in de in het hok geplaatste takken.

Op een morgen, 7u.30 vm, vond ik de eene slang op den bodem van het hok. Naast haar was de plank vochtig dooreenslijmerige substantie. Boven in de takken zat een prachtig klein *Trimeresurus*-je, terwijl ergens in een hoekje nog zoo'n exemplaartje lag. Mèt zag ik de geboorte van nummer drie. Een klein kippenei groot doorzichtig zakje werd geboren. Het zakje kwam plat op den vloer te liggen. Duidelijk was in den helderen inhoud van het zakje een klein slangetje te zien. Na enkele seconden bewoog het zich en brak door het eihulsel heen. De nieuwe wereldburger deed enkele gaapbewegingen, waarbij de giftanden als bij een bijtpoging voorwaarts bewogen werden, en krom toen met vlugge kronkelingen de takken in.

Zoo had met kleine tussenpoozen de geboorte plaats van 23 *Trimeresurus*-jes. Deze jonge wereldburgers maten 12 cm en waren $\pm$ potlood-dik. Allen hadden witte buikschilden. De schubben waren mooi groen. Boven de oogen was een roode streep, terwijl op het lichaam en op den kop enkele roode stippen te zien waren.

Na de geboorte van het talrijke kroost bleef moeder *Trimeresurus* nog circa 20 minuten op dezelfde plaats liggen. Toen krom ook zij in haar boompje, waar intusschen het heele kindertal door elkaar ineengekronkeld hing. Het was niet merkbaar, dat de moeder zich iets van haar kroost aantrok.

De „vroedmeester” heeft zich met géén daad verdienstelijk kunnen maken. Hij kon niet meer doen dan een foto nemen van de moeder met haar kroost,

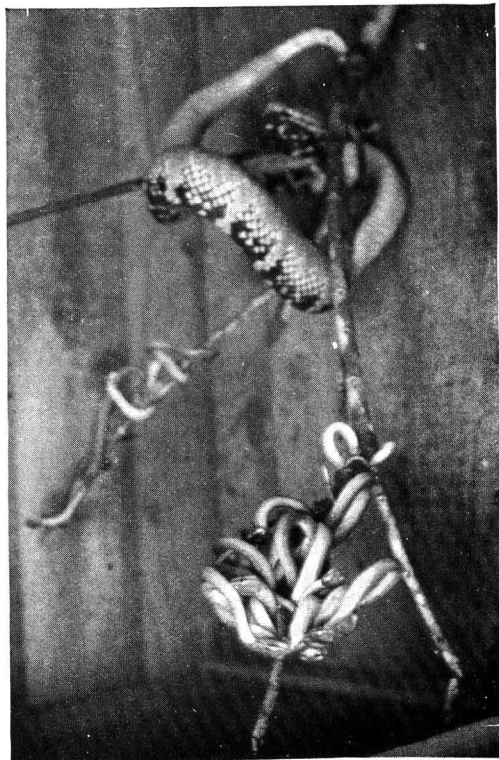

Fig. 2. *Trimeresurus wagleri* met pas geworpen, één uur oude jongen.

[foto v. d. schr.]

een uur na de „bevalling”. Zijn kennis als vroedmeester van slangenbaby's was nl. absoluut nihil. En dat was jammer! Na enkele dagen stierven de pasgeborenen één voor één, ondanks dat de vroedmeester sprinkhanen en rupsjes in de kooi deed, welke als voedsel zouden moeten dienen.; Deze werden echter door de jonge *Trimeresurus*-jes heelemaal niet genuttigd.

Het jammerlijk omgekomen *Trimeresurus*-kroost werd echter voor het nageslacht bewaard, geconserveerd in alcohol.

Medan, Mei 1937.

F. J. NAINGGOLAN.

EEN MAAND VERZAMELEN IN ZUID- EN MIDDEN-CELEBES

Naar Bone. — Vóór ik de reis van Java naar Celebes aanving, had ik slechts weinig tijd voor voorbereiding gehad en toen ik 20 Juni 's morgens vroeg te

Makassar debarkeerde, had ik eigenlijk nog geen enkel vastomlijnd plan. Er waren wel zoo een paar wenschen in het vage: bezoek aan den waterval van Bantimoerong, beklimming van den Piek van Bonthain, eventueel een kustreis met de K. P. M. en dergelijke, maar die vage voornemens zijn nooit werkelijkheid geworden.

Op het kantoor van het Boschwezen, in het oude fort van Makassar, trof ik echter den opperhoutvester Ir F. K. M. STEUP, die de groote welwillendheid had, met den houtvester J. VAN ZIJLL DE JONG en mij een plan de campagne op te maken, dat zoo op het oog sloot als een bus, en dat, bij een minimum aan tijdverlies en kosten, mij een prachtige gelegenheid zou geven, een groot deel van Zuid- en Midden-Celebes te bezoeken. Uit het vervolg van mijn reisverhaal zal de lezer zien, dat er inderdaad met den beschikbaren tijd gewoekerd is: alles te zamen — dag van aankomst en vertrek inbegrepen — verbleef ik 35 dagen op Celebes en daarvan zijn er 29 „verzameldagen” geworden (fig. 1).

Met groote dankbaarheid gedenk ik ook de hulp en goede voorlichting van het Binnenlandsch Bestuur, door welks tusschenkomst ik steeds onderkomen in de

pasanggrahans kon vinden en medewerking van de inlandsche bevolking verkreeg.

Er was echter één factor ongunstig: het jaargetijde, of liever het ongewone weder. Naar ingewonnen informaties meende ik wel op een voor het verzamelen van insecten gunstigen tijd aan te komen, maar het weer was danig in de war.

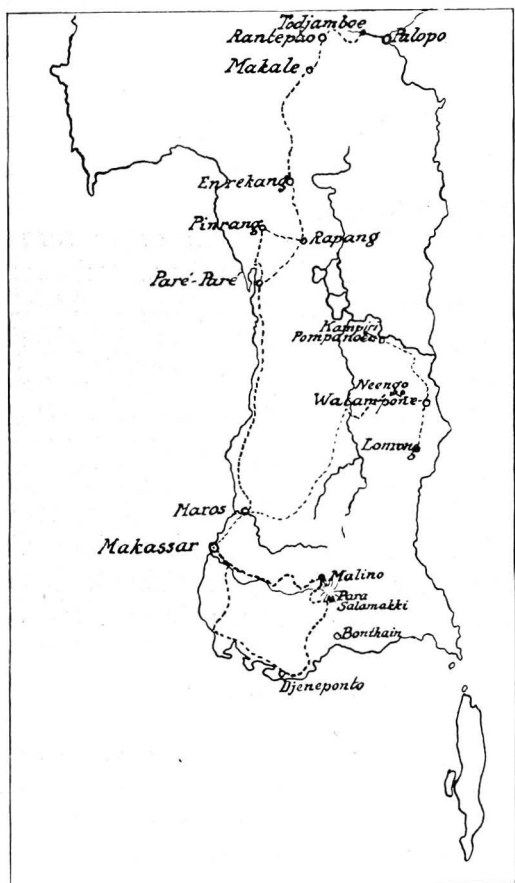

Fig. 1. Zuid-West Celebes tot Palopo. De stippellijn geeft de gevolgde route aan.
Schaal 1: 3.600.000.